

FUGLEFAUNAEN

I DELER AV DET PLANLAGTE REGULERINGSOMRÅDET

I ALTAVASSDRAGET I FINNMARK.

Oddvar Brekke & Roar Selboe

Foreløpig rapport.

INNHALDSFORTEGNELSE

INNLEDNING	s. 1
BESKRIVELSE OG VURDERING AV FUGLEFAUNAEN	2
Vannområdene	5
Bergskrenter og juv	6
Skogområdene	7
VIRKNING AV REGULERING OG VURDERING AV SKADER	8
Virdnejavrre	9
Alta-canyonen	11
SAMMENDRAG	11

INNLEDNING

Etter oppdrag fra Statskraftverkene og i samråd med Miljøverndepartementet foretok forfatterne i tiden 3. 6. til 5. 7. 1975 en inventering av fuglefaunaen i det planlagte reguleringsområdet i Altavassdraget i Finnmark. Joatkavassdraget som også er innbefattet i konsesjonssøknaden er ikke med i undersøkelsen.

Undersøkelsen ble i første rekke konsentrert om den delen av hovedvassdraget hvor oppdemming vil finne sted d. v. s. på strekningen fra utløpet av Ladnatjavrrre til det planlagte nedre damsted. For å kunne vurdere faunaen i dette området i noen større sammenheng, ble det også foretatt befaringer videre sydover langs hovedvassdraget opp til Storfossen samt i sidevassdraget Masijokka.

Undersøkelsene ble foretatt som befaringer og stripetakseringer og foregikk både til fots og med båt. Mesteparten av undersøkelsene foregikk nede i dalen, men enkelte registreringsturer ble også gått i områdene på overgangen fra selve dalføret til vidda omkring. Det ble lagt vekt på å dekke området best mulig med registreringsturer slik at alle viktige biotyper skulle bli besøkt.

Ved sydenden av Virdnejavrre ble det målt opp et ca. 14 ha stort felt hvor det ble utført kvantitative undersøkelser av de mindre spurvefuglene. Det ble forsøkt en total telling av hekkende fjellvåk og jaktfalk samt potensielle hekkelokaliteter for disse innen hele det besøkte område.

Været i undersøkelsesperioden var for en stor del preget av lave temperaturer, regn og tildels også mye vind. Dette er værforhold som er lite egnet til registreringer av fugler - spesielt de mindre spurvefuglene hvor man i stor grad må bygge på lydobservasjoner. Selve tidsrommet for undersøkelsene var også noe ugunstig for registrering av endel arter - spesielt ender og vadere. Siden vi imidlertid har

fått anledning til å benytte resultater fra et par andre undersøkelser som er foretatt i området, mener vi likevel at grunnlaget skulle være brukbart for å kunne vurdere fuglefaunaen i området. Opplysninger fra de nevnte undersøkelser er således innarbeidet i denne rapporten - likeledes også relevante opplysninger fra andre arbeider. Det bør bemerkes at denne rapport er en foreløpig presentasjon, og at det meste av den faglige dokumentasjon er utelatt. De vurderinger som fremkommer vil imidlertid neppe avvike vesentlig fra konklusjonen i den endelige rapport.

BESKRIVELSE OG VURDERING AV FUGLEFAUNAEN

I hele undersøkelsesområdet, fra traktene omkring Masi til nedre damsted er det hittil observert 72 fuglearter (se tabell 1). I dette tallet er også inkludert arter som er knyttet til fjell/heiområdene nær dalføret samt et par arter knyttet til bebyggelsen i Masi.

De arter som er nevnt i tabellen er neppe noen fullstendig artsliste for området, men de fleste av de arter som sikkert vil bli observert etterhvert, vil trolig være tilfeldige gjester. Det er derfor lite sannsynlig at arter som enda ikke er påvist, skal kunne endre på noen av de konklusjoner som her vil bli gitt.

I det følgende vil vi gi en kortfattet beskrivelse og vurdering av fuglefaunaen innen forskjellige biotyper i det område oppdemming er planlagt.

Tabell 1.

OBSERVERTE FUGLEARTER OG DERES FOREKOMST I DET UNDER-
SØKTE OMRÅDE.

H= hekking påvist, h= hekking sannsynlig, o= observert,
men hekking lite sannsynlig, += art påvist av andre,
xxx= vanlig, xx= fåtallig, x=sjelden.

Art	Forekomst		Art	Forekomst	
Storlom	x	h	Svømmesnipe	x	h
Sædgås	x	H	Fjelljo	x	h
Stokkand	x	h	Gråmåke +	x	o
Krikkand	xx	H	Fiskemåke	xx	H
Brunnakke	xx	H	Rødnebbterne +	xx	h
Stjertand	x	h	Gjøk	xx	H
Toppand	xx	h	Jordugle	x	h
Bergand +	x	h	Haukugle	x	H
Svartand	x	h	Taksvale	xxx	H
Sjørre	x	h	Dvergspett +	x	h
Havelle	xx	h	Heipiplerke	xx	H
Kvinand	x	h	Gulerle	x	h
Lappfiskand +	x	o	Linerle	xx	H
Siland	x	H	Varsler	x	H
Laksand	x	h	Stør +	x	H
Kongeørn	x	h	Skjære	xx	H
Fiskeørn	x	h	Kråke	xx	H
Fjellvåk	xxx	H	Ravn	xx	H
Jaktfalk	xx	H	Fossefall	xx	H
Dvergfalk	xx	H	Jernspurv	xx	h
Tårnfalk	xx	h	Sivsanger	x	h
Lirype	xxx	H	Løvsanger	xxx	H
Sandlo +	x	h	Hagesanger	x	h
Heilo	xx	H	Sv.hv.fluesn.	xx	H
Temmincksnipe	x	h	Grå fluesn.	xx	h
Brushane	x	h	Steinskvett	xx	H
Sotsnipe	x	o	Rødstjert	xx	H
Rødstilk	x	h	Blåstrupe	xxx	H
Gluttsnipe	x	h	Gråtrost	xx	H
Grønnstilk	x	h	Ringtrost	xx	h
Strandsnipe	xxx	h	Rødvingetrost	xxx	H
Småspove	x	h	Måltrost	xx	H

Tabell 1. Forts. fra s. 3

Art	Forekomst		Art	Forekomst	
Enkeltbekkasin	x	h	Granmeis	xx	H
Bjørkefink	xxx	H	Lappmeis	x	h
Gråsisik	xxx	h	Dompap +	x	h
Sivspurv	xxx	h	Lappspurv	xxx	H

VANNOMRÅDENE

Størsteparten av vannarealene i området utgjøres av selve sjøen Virdnejavrre som er ca 11 km lang og opp til 800 m bred. Foruten sjøen finnes i selve dalføret 2 - 3 mindre tjern. Ellers finnes det på overgangen fra vidda til dalen enkelte små tjern. Rennende vann utgjøres av elvestrekningen Virdneguikka (strekningen mellom Ladnatjavrrre og Virdnejavrre) og elva fra Virdnejavrre og ned til nedre damsted, samt endel bekker av varierende størrelse som munner ut både i sjøen og i elva.

I alt er det påvist 24 arter som på forskjellig måte og i større og mindre grad er knyttet til disse vannområdene. Av disse er det 14 andefugler og 4 vadefugler - dessuten storlom, fiskeørn, gråmåke, fiskemåke, rødnebbterne og fossekall. Av andefuglene synes krikkanda, toppand og havelle samt siland å være de mest vanlige, mens strandsnipe er den mest vanlige av vadefuglene. En forholdsvis stor del av endene synes å være knyttet til tjernene på sidene av dalen, mens selve sjøen trolig har en mindre bestand. Den forholdsvis lave bestanden i sjøen henger sikkert sammen med at sjøen, på grunn av de bratte dalsidene, er forholdsvis djup. Gruntvannsområdet finnes således nesten bare i området ved Stuoranjarga og Siedgasuolo. Dybdeforholdene gjør også at sjøen sannsynligvis har liten betydning som furasjeringslokalitet i trekktidene. Elvestrekningene som stort sett er preget av stri strøm er ikke egnet som andebiotoper.

Sjøen Ladnatjavrrre som ikke vil bli berørt ved en eventuell regulering, ser ut til å huse en vesentlig større bestand av ender enn Virdnejavrre. Elva som videre oppover dalen stort sett går stille og bred, har en god andebestand.

Av vaderne er det bare strandsnipa som finnes over hele området - de 3 andre artene holder til i tjern på sidene av dalen. Strandsnipebestanden synes å være forholdsvis svak både i Virdnejavrre og i elva, noe som trolig skyldes

at forholdsvis store deler av stredene her består av stor stein som er en lite ettertraktet biotop for arten. Også av strandsnipa synes bestanden å være bedre fra Ladnatjavrrer og oppover.

Fossefallen som er knyttet til stritt rennende vann, synes å ha en meget god bestand i området. Den fantes i de fleste av bekkene, samt mange steder i elva. For denne arten er bestanden dårligere lenger opp i dalføret. Fossefallen er ellers en art som finnes utbredt i vassdrag i hele landet. Rødnebbterne og fiskemåke finnes spredt langs hele vassdraget, mens storlom, gråmåke og fiskeørn bare er påvist et fåtall ganger.

BERGSKRENTER OG JUV

Over lange strekninger ved viddensnivåets avslutning mot dalen finnes fjellvegger og bergskrenter. Dette gjelder især rundt Virdejavrrer, men også for en stor del på østsiden av elva ned mot Bråkkjøfta. Ellers finnes mange steder også fjellvegger og bergskrenter lenger nede i liene. Elvestrekningene, både i Virdeguikka og fra Virdejavrrer og nedover, går for største delen i et juv hvor fjellveggene kan være opptil 100 m høye.

I alt åtte arter er påvist i forbindelse med disse områdene: Kongeørn, fjellvåk, jaktfalk, tårnfalk, dvergfalk, ravn, ringtrost og taksvale. Flere steder både langs Virdejavrrer og i Virdeguikka ble det påvist tildels store kolonier av taksvale. Slike kolonier synes forøvrig å være vanlige også i resten av undersøkelsesområdet.

Ringtrosten synes å være jevnt spredt på egnede skrentlokaliteter rundt hele Virdejavrrer såvel som resten av området.

I bergene rundt Virdejavrrer og i Virdeguikka hekket i år 7 fjellvåk, en jaktfalk og minst 3 ravner. I tillegg ble flere gamle reirplasser påvist. Også tårnfalk og dvergfalk ble observert på flere steder, men uten at reir ble funnet. I bergskrentene og fjellveggene langs elva

fra Virdnejavrre og ned til nedre dansted, ble hverken fjellvåk, jaktfalk eller ravn påvist. Heller ikke gamle reirplasser etter disse artene ble observert her. Tårnfalk og dvergfalk ble imidlertid påvist på 4 - 5 steder nedover langs elva, uten at hekking ble påvist.

Ut fra våre observasjoner må rovfuglfaunaen sies å være svært rik, både i antall arter og tetthet. Undersøkelser lenger oppover langs vassdraget viser imidlertid at det ikke var noen spesiell konsentrasjon av klippehekkende rovfugl rundt Virdnejavrre, men at den store tettheten tvertimot var typisk også for resten av området hvor det fantes passende hekkeplasser.

SKOGOMRÅDENE

Bortsett fra områdene med berg og ur er resten av landskapet dekket av skog. De fleste steder rundt Virdnejavrre går bjørkeskogen helt ned til sjøen, mens det ved elvestrekningene bare er svært få steder hvor skogen når helt ned til elva. Rundt Virdnejavrre og delvis også rundt enkelte bekker finnes et tett kratt av storvokst vier. I dette vierbeltet finnes en bra bestand av sivspurv. På Stouranjarga, hvor dette vierbeltet er spesielt godt utviklet, er det verdt å merke seg en bestand av sivsangere. Et slikt godt utviklet belte av vier finnes forøvrig også langs Ladnatjavrrre og langs både hovedelva og enkelte sideelver/bekker lenger opp. Bjørkeskogen som begynner straks ovenfor vierbeltet, er stort sett av en forholdsvis fattig type med mye blåbær og andre lyngarter i feltsjiktet. Enkelte steder f. eks. rundt bekker og på steder med sigevann, finnes imidlertid rikere typer.

Knyttet til bjørkeskogen er det i området påvist ca. 20 fuglearter. Resultatene fra takseringsfeltet ved Virdnejavrre samt stripetakseringer i dette område, viser at bjørkefink og løvsanger er de vanligste arter, men en ganske stor bestand finnes også av rødvingetrost, gråtrost, måltrost, svart-hvit fluesnapper, rødstjert, gråsisik og blåstrupe. Jernspurv, granmeis, lappmeis, grå fluesnapper m. fl. synes å

være mere sparsomme. Denne artssammensetningen i bjørkeskog syntes også å være typisk for mesteparten av skogen i det undersøkte område. Undersøkelsen i feltet viste en tetthet på ca. 160 par/km². I de mer frodige bjørkeskogområdene er tettheten trolig atskillig høyere.

Tetthet og artssammensetning i bjørkeskogen synes å være svært lik det som er funnet i liknende bjørkeskogtyper mange steder ellers i Skandinavia.

Innover på sidene av dalen hvor bjørkeskogen etterhvert tynnes ut, forandres faunaen gradvis til en hei/viddefauna med heipiplerke, lappspurv, steinskvett og heilo som dominerende arter.

VIRKNING AV REGULERING OG VURDERING AV SKADER

Det knytter seg en rekke usikkerhetsmomenter til virkningene av vassdragsreguleringer på dyrelivet. For den terrestre faunaens vedkommende er det lite å bygge på av tidligere undersøkelser, og erfaringer kan bare i begrenset omfang overføres til nye områder. Forutsigelser vil derfor være belastet med en stor grad av usikkerhet.

Inngrep som oppdemming, nedtapping, masseuttak, steintipper, kraftlinjer, vegbygging etc. vil kunne virke direkte inn på faunaen ved å ødelegge eller forandre dyrenes miljø, klima, næringsgrunnlag, jordbunnsforhold, skjulmuligheter, hekkplasser etc.

Inngrepene kan ha forskjellig virkning på kort og langt sikt.

Indirekte virkninger oppstår erfaringsmessig ved økt press på området gjennom jakt, fiske og ferdsel på grunn av den lettere adkomst ved bygging av nye innfartsveier.

Ved en vurdering av den betydning inngrepet skal tillegges

må skadevirkningene sees i lokal, regional og videre i landsdels- og nasjonal sammenheng. For enkelte arter/samfund vil det være av betydning å vurdere skadene i skandinavisk og global sammenheng.

I valgsituasjoner er det rimelig å prioritere høy produktivitet, stor grad av mangfold (høy artsdiversitet, morfologiskdiversitet) og sjeldenhet.

De forskjellige arter/samfund må gis forskjellig vekt (verdi) alt etter følsomhet for inngrep, sjeldenhet o.s.v. Dette forutsetter kunnskaper om artenes økologi, utbredelse og status i lokal, regional og global målestokk. Det samme gjelder såvel på arts- som økosystemnivå. Hvor stor kapital som finnes av de enkelte arter/samfund, i lokal- og landsmålestokk er viktig for en fornuftig ressursforvaltning.

Slike kunnskaper er ofte mangelfulle eller lite tilgjengelige og gjør det nødvendig med en stor grad av forsiktighet i vurderingene.

Med bakgrunn i det som er skissert ovenfor, vil en forsøke å vurdere virkningene av et eventuelt vannkraftmagasin i Virdnejavrre - Alta-canyonen, på fuglefaunaen.

VIRDNEJAVRRE

I konsesjonssøknaden blir det søkt om en reguleringshøyde på 20 m (opp 15.2 m og ned 4.8 m) mellom LRV 245 og HRV 265. Neddemt areal langs sjøen vil bli ca. 1.6 km² og av dette utgjøres ca. 1 km² av de flate partiene Stouranjarga og området ved utløpet av Savustanavzejåkka.

Størsteparten av arealet mellom LRV og HRV utgjøres av bjørkeskog. Dette arealet vil bli helt ødelagt som pattedyr- og fuglebiotop, d.v.s. fuglefaunaen vil måtte trekke ut av området, med en tilsvarende økning av bestanden i andre områder, eventuelt etablering i marginalområder, eller en nedgang i områdets totale fuglefauna tilsvarende det neddemte areal.

Fugletakseringsfeltet ved Savustanavzejåkka vil bli liggende i den neddemte sonen. Resultatene herfra, samt

befaringer både langs Virdnejavrre og oppover og nedover vassdraget forøvrig, tyder på at fuglefaunaen mellom LRV og HRV er typisk og vanlig for området, og har en vid lokal og regional utbredelse.

Dette fuglesamfunnet synes derfor å være en ressurs som er temmelig vanlig utbredt, og som neppe vil kunne forsvare en høy prioritering.

Inventeringene langs stranden og ute på sjøen viste en forholdsvis fattig vannfugl og vader-fauna. Strandsonen er for det meste bratt og smal. Gruntområder er sjeldne med unntak av Stouranjarga og Siedgasuolo. Fuglefaunaen knyttet til vann og strand må totalt sett sies å være artsfattig og ha lav produksjon i forhold til det inntrykk vi har av andre deler av vassdrager (f. eks. Ladnatjavrrer) og tilstøtende områder. En vurdering av denne del av faunaen, med vekt på produktivitet, diversitet, representativitet og sjeldenhet, vil trolig gi en lav prioritet.

Fjellveggene langs kanten av dalen mot viddenivået, gir særlig gode muligheter for klippehekkende arter (dagrovfugler, ravn, taksvale). Rovfuglfaunaen vurderes av oss til å være meget rik både med hensyn til artssammensetning og tetthet. Det synes imidlertid ikke å være noen spesiell konsentrasjon av klippehekkende rovfugl langs Virdnejavrre. Den store tettheten synes å være typisk for store deler av det undersøkte området i 1975.

Det er selvsagt umulig å forutsi med sikkerhet virkningene av en regulering på hekkebestanden av de klippehekkende rovfuglene. I alt var 7 hekkeplasser i bruk langs Virdnejavrre i år. Flere gamle reir og ubenyttede lokaliteter viste at hekkelokaliteter er i overskudd. Et reir av fjellvåk lå så lavt over sjøen at det sannsynligvis vil bli neddemt ved en regulering opp til HRV. De andre 6 lå mellom kotene 320 og 380. Dette er så vidt høyt over HRV at, med det kjennskap en har til reirplassering hos de aktuelle artene, og slik reirene lå plassert i andre deler av området, er det vanskelig å tenke seg vesentlige endringer i hekkeforholdene. Det er videre vanskelig å tenke seg indirekte virkninger gjennom endringer i næringsgrunnlaget da de aktuelle artene alt vesentlig jakter i åpne områder, fortrinns-

vis på vidda. Denne del av fuglefaunaen som vi vil gi høy vernestatus, vil ventelig i liten grad bli direkte skadelidende ved den planlagte oppdemningen, men usikkerhet er knyttet til indirekte virkning gjennom lettere adkomst og økt ferdsel.

ALTA - CANYONEN

Ved bygging av en dam ved nedre damsted vil ca 5 km av Alta canyonen, opp til Virdnejavrre, bli satt under vann. Ca. 1.2 km² vil bli neddemt ved regulering til HRV. For det meste går elva i et utilgjengelig juv av av kolosale dimensjoner. Der hvor sidene er slake nok er de kledd med bjørkeskog.

Ved befaringer langs juvet ble det ikke funnet hverken gamle eller nye reirplasser av jaktfalk, fjellvåk eller ravn. Det synes derfor som om selve canyonen på denne strekningen er fattig på klippehekkende rovfugl. Tårnfalk og dverg-falk ble registrert uten at en kan si noe om de hadde reirplass i tilknytning til juvet. En mulig forklaring på dette forholdet er at dimensjonene på juvet er for store og forholdene blir for utsatte m.h.p. temperatur, vind, nedbør etc. Som konklusjon vil juvet fra Virdnejavrre til nedre damsted sannsynligvis få en lav prioritet ut fra en ensidig betraktning av fuglefaunaen, samtidig som nettopp dette område i geomorfologisk og landskapsmessig henseende er uten sidestykke i Norge og Europa forøvrig, og ut fra slike kriterier har en usedvanlig høy vernestatus.

*Slippe et evt. gi ei jøe ut
over rammen, for slue
innsiktelser.*

SAMMENDRAG

Forfatterne foretok i tiden 8.6. til 5.7. 1975 en inventering av fuglefaunaen i deler av det planlagte reguleringsområdet for Alta-utbyggingen.

Formålet var å forsøke å vurdere skadevirkningene på fuglefaunaen ved et eventuelt magasin i Virdnejavrre - Alta-canyonen ned til "nedre damsted".

Det ble registrert tilsammen 72 arter innenfor undersøkelsesområdet.

Ved en totalvurdering av fuglefaunaen og skadene ved en re-

gulering langs denne del av vassdraget, vil vi legge vekt på følgende punkter.

En fattig fauna knyttet til strand og vann, vurdert til å ha forholdsvis lav vernestatus, vil få sitt leveområde vesentlig forandret eller ødelagt.

Området mellom LRV og HRV vil bli ødelagt som leveområde for et fuglesanfunn som synes å være typisk og vanlig i lokal, regional og landsmålestokk, og som representerer en ressurs som foreløpig kan antas å være lite truet.

En usedvanlig rik rovfuglfauna av klippehekkende rovfugl synes å velge hekkeplasser slik at en vanskelig kan tenke seg alvorlige direkte virkninger av reguleringen. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til indirekte virkninger på grunn av lettere adkomst og derav økt ferdsel i området.

Ved en ensidig vurdering av fuglefaunaen langs Virdnejavre - Alta-canyonen, vil vi anta at skadene/ulempene blir forholdsvis små, sett i sammenheng med de store verneinteressene som ellers er knyttet til området. Altavassdraget er et av de siste, store uregulerte vassdrag i landet og Alta-canyonen er landskapsmessig uten sidestykke i Norge og Europa forøvrig. Store næringspolitiske, økonomiske og rekreative interesser er knyttet til reindrift og laksefiske og er med og gir området en særdeles høy vernestatus. Ønsket om å verne fuglefaunaen vil kunne sees som et supplement til dette, men vil neppe alene kunne forsvare en høy prioritet.

De nicell

Blinderen, 22.sept. 1975

Oddvar Brekke

Roar Selboe